

به نام خدای محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) پیامبر اعظم که با آموزه های دینی اش توحید را به اتمام و اکمال رسانید و توحید ناب و خالص را در عصری که شرک اعتقادی و عملی سیره ی مردم شده بود عرضه نمود، و بشر را از شرک های خفی و جلی و انواع بت پرستی های جاهلیت قرون مختلف رهانید.

پیامبری که برای نجات انسان از شرک، و هدایت و بیدار کردن فطرت توحیدی او حریص بود و سلام و صلوات بر حجت بر حق خداوند حضرت بقیه الله الاعظم (ارواحنا و ارواح العالمین لتراب مقدمه الفداء)

موضوع تحقیق حاضر مظاهر شرک در عصر کنونی است. خداشناسی و خداپرستی از مهم ترین گرایش های فطری است که در نهاد انسان قرار دارد. انسان از همان نخستین سال های تولد، به دنبال خداست، اما چه بسا در این مسیر به انحراف رفته و در یافتن مصداق این نیاز خویش، خطا می نماید و به جای اعتقاد به خدای یگانه، به سمت خدایان باطل کشیده می شود، لذا انبیاء آمدند تا این میل فطری انسان ها را در مسیر صحیح هدایت نمایند و کلمه ی «لا اله الا الله» را برای بشر روشن سازند. با این وجود می بینیم که در هر زمان و دوره ای که مردم از دستورات انبیاء فاصله گرفته و به غفلت دچار شده اند دستخوش فریب شیاطین قرار گرفته و از لوای توحید خارج شده اند. در هر دوره و عصری این شیاطین با برنامه ها یی متناسب با ظرفیت و گرایش های همان دوره دست به کار شده و مردم را از مسیر اصلی توحید خارج کرده اند. زمانی مردم را به پرستش بت و زمانی به پرستش خورشید و ستاره دعوت می کردند، اما امروزه این دعوت ها با توجه به آگاهی های مردم رنگ و بوی دیگری به خود گرفته است. آن ها تحت عناوینی جذاب و حتی عناوین مذهبی و دینی مردم را به سمت شرک سوق می دهند، یعنی با یک هجوم خاموش و با یک عنوان و قالب دینی، افکار غیر دینی، غیر الهی و شرک آلود را به مردم القاء می نمایند.

امروزه شرک و بت پرستی به گونه ای مدرن گریبان گیر افراد جامعه شده است. شاید به جرأت بتوان گفت که گرایش به یکسری عرفان ها که اخیراً باب شده است از مصادیق گرایش به همین شرک درون است که این امر به دنبال فقدان معنویت در جوامع و وجود میل فطری انسان ها به خداوند صورت گرفته است.

هدف از ارائه ی این تحقیق معرفی شرک به صورت بیان مصادیق آن است یعنی این که بیان شود در عصر حاضر چه چیزهایی مظاهر و مصادیق شرک به حساب می آیند تا به این وسیله آگاهی لازم برای دوری از این مصادیق حاصل شود.

با مراجعه به کتاب های کلامی می توان با مفهوم توحید و شرک و اقسام آن ها آشنا شد و کتاب های اخلاقی نیز بیان کرده اند که انسان در رفتارهای خویش باید چگونه عمل نماید تا گرفتار شرک نشود، اما در این تحقیق

سعی شده است که برخی مظاهر شرک در عصر حاضر به صورت جزئی و مصادیقی مورد بررسی قرار گیرد ، تا عقاید شرک آلود برخی از این عرفان ها روشن شود تا موجب بیداری اذهان شده و از گرایش آن ها به سوی این نوع از عرفان ها جلوگیری نماید.

این تحقیق به اعتبار موضوع دینی ، به اعتبار جمع آوری مطالب کتابخانه ای، به اعتبار راهبرد توصیفی و تحلیلی، و به اعتبار راهکار توسعه ای است.

این تحقیق در چهار فصل تهیه و تنظیم شده است که در فصل اول به بررسی مفهوم شرک و اقسام آن پرداخته شده است . در فصل دوم به یکسری علل و عواملی که موجب گرایش به شرک می شود از جمله: انحراف از فطرت، وجود حاکمان ناصالح ، ایجاد اختلاف بین ادیان و هواپرستی ، بی هویتی، صهیونیسم ، تقلید کورکورانه و ... اشاره شده است. در فصل سوم هم به معرفی و بررسی برخی از مظاهر شرک در عصر کنونی از جمله: عرفان های سای بابا، اوشو، عرفان حلقه، دالایی لاما و ... پرداخته شده است. و در آخر به آسیب هایی که از جانب این مصادیق شرک جامعه را تهدید می کند اشاره شده است و پیشنهاداتی ارائه شده که امیدواریم مورد توجه قرار گیرد.

فصل اول : مفهوم شناسی

مفهوم شرک در مقابل توحید قرار دارد چرا که توحید اعتقاد به وحدت و یگانگی خداست در حالی که شرک اعتقاد به تعدد، مشارکت و انکار وحدت و یگانگی اوست.^۱

بنابراین لازم است برای فهم بهتر و دقیق تر شرک ابتدا مختصری درباره ی توحید و اقسام آن بحث کنیم و از مقایسه ی اقسام توحید و اقسام شرک ، با معنای شرک بیش تر آشنا شویم.

اساسی ترین و عمیق ترین مسأله عقیدتی توحید است.

۱ - مفهوم توحید

الف - تعریف توحید

توحید از (وَاحِدَ) به معنای یگانه گردانیدن و حکم به واحد بودن شیء است.^۲ توحید یعنی نفی شریک ، کلمه ی توحید کلمه ی اخلاص هم نامیده شده چون کسی که با اقرار و اعتقاد به مسک پیدا کند ، مخلص است و همچنین گفته شده هر کی سوره ی توحید را با تعظیم بخواند مخلص است . از حضرت امام رضا علیه السلام در مورد توحید سوال شد ؛ امام (علیه السلام) فرمودند: کسی که قل هو الله احد را بخواند و ایمان به آن داشته باشد قطعاً توحید را شناخته است . سائل گفت: چگونه توحید را بخواند ؟ امام رضا (علیه السلام) فرمود: همان طور که مردم می خوانند و اضافه کند کذلک الله ربی کذلک الله ربی^۳

«وَاحِدٌ» الله به معنای این که به خداوند اقرار کرد و ایمان آورد به این که او واحد است. (وَاحِدَ الشَّيْءِ: یعنی او را یکی قرار داد.^۴ واحد از صفات خداوند است و معنای آن یعنی خداوند دومی ندارد .^۵ واحد به معنای احد وقتی گفته می شود که که (فَلَانٌ لَا وَاحِدَ لَهُ) یعنی برای او نظیری نیست. توحید به معنای اعتقاد به یگانگی خداوند و موحد کسی است که اعتقاد به یگانگی خداوند دارد.^۶

(وحد، واحد در اصل به معنای چیزی است که جزء نداشته باشد سپس به عنوان وصف در مورد هر چیزی به کار رفته است مانند: «لَنْ نَصْبِرَ عَلَى طَعَامٍ وَاحِدٍ...»^۷ «كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً»^۸ «إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيِّحَةً وَاحِدَةً»^۹

۱ . محمد ، سعیدی مهر، آموزش کلام اسلامی، ج ۱، ص ۱۵۶-۱۵۹

۲ . سید مصطفی حسینی دشتی، معارف و معاریف ، ج ۳، ص ۷۱۰

۳ . فخرالدین الطریحی ، مجمع البحرین، ج ۳ ، ص ۱۵۸

۴ . ابراهیم انیس و دیگران، معجم الوسیط ، ۲ جلد در یک جلد، ص ۱۰۱۶

۵ . همان، ص ۱۰۱۷

۶ . احمد سیاح، فرهنگ بزرگ جامع نوین، ج ۳-۴، ص ۱۶۸۴ و آذرتاش آذرنوش ، فرهنگ معاصر عربی - فارسی، ص ۷۲۷

۷ . بقره/۶۱

۸ . بقره/۲۱۳

۹ . یس/۲۹

«مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ»^۱ و هنگامی که واحد وصف برای خدا واقع شود به معنای عدم تجزّی و تکتا و یگانه بودن خداوند است «مَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا إِلَهٌ وَاحِدٌ»^۲ «هُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ»^۳ «إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ»^۴

توحید به معنای یگانگی خداوند و منحصر به فرد دانستن خدا، و نه یکی دانستن خدا، معنای توحید این نیست که بگوئی خدا یکی است و دو تا نیست، بلکه توحید به این معنی است که خدا تک است و مثل و مانند ندارد، حتی ضدّ هم ندارد.^۶

ب- اقسام توحید^۷

اول - توحید ذات: یعنی ذات خداوند یگانه است؛ نه این که خداوند یکی هست و دو تا نیست. زیرا در تفسیر اوّل شبیه و مثل و ماندی برای خداوند تصوّر نمی‌شود، ولی در در تفسیر دوم شبیه و مثل و مانند برای خداوند تصوّر می‌شود، هر چند وجود خارجی ندارد. بدین جهت آیه اوّل سوره توحید (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) اینگونه تفسیر می‌شود که: (لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ) هیچ مثل و ماندی ندارد و تصوّر نمی‌شود.

دوم - توحید صفات: تمام صفات خداوند متعال به یک حقیقت بازمی‌گردد. در مورد خداوند صفت علم جدای از قدرت خداوند نیست و صفت قدرت جدای از شجاعت نیست و صفت ازلیّت جدای از علم و قدرت و شجاعت نمی‌باشد؛ اما در مورد انسان ممکن است گفته شود علم او در روح اوست و شجاعت و قدرتش در بازوانش و مهر و عطوفت او در قلبش می‌باشد. ولی در مورد خداوند چنین نیست؛ بلکه تمام ذات او علم است و تمام ذاتش قدرت است و تمام ذاتش حیات و

سوم - توحید افعال: هر فعل و حرکت و پدیده‌ای در جهان رخ دهد از سوی خداوند است و هیچ چیزی بدون اذن و اراده خداوند تأثیرگذار نیست؛ «لَا مُؤَثَّرَ فِي الْوُجُودِ إِلَّا اللَّهُ»، اگر آتش هم می‌سوزاند به فرمان خداست؛ بدین جهت، آتشی که ابراهیم خلیل در آن انداخته می‌شود، آن حضرت را نمی‌سوزاند؛ چون چنین اجازه‌ای از ناحیه خداوند به او داده نشده بود. و اگر آب هم آتش را خاموش می‌کند، آن هم با اذن و اراده خداوند تأثیر می‌گذارد. بنابراین، ما هر کاری کنیم به فرمان خداوند است؛ چرا که خدا به ما اختیار داده، تا انتخاب کنیم؛ قدرت، عقل،

^۱ اعراف/۱۸۹

^۲ مائده/۷۳

^۳ رعد/۱۶

^۴ نحل/۵۱

^۵ حسین بن محمد، راغب اصفهانی، مفردات الفاظ القرآن

^۶ محمد ابن بابویه، عیون اخبار الرضا، ص ۳۰۳

^۷ رک، جعفر، سبحانی، سیمای عقاید شیعه، صص ۵۵-۶۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چکیده

موضوع تحقیق حاضر بررسی مظاهر شرک در عصر کنونی است. شرک در مقابل توحید و اعتقاد به یگانگی خداوند قرار دارد و همان طور که توحید دارای اقسام متعددی است، برای شرک نیز اقسام مختلفی ذکر شده است.

هدف از ارائه ی این تحقیق بررسی علل و عوامل گرایش به شرک و همچنین معرفی برخی از مظاهر شرک در عصر کنونی است تا بدین وسیله نقاب از چهره ی برخی از عناصر برداشته شود. عواملی که عقاید شرک آلود خود را تحت قالب های عرفان های دینی و عناوین جذاب به خورد مردمی می دهند که تشنه ی معنویت اند. در این عصری که غبار شرک بر چهره ی زیبای معنویت و عرفان نشسته است، کنار زدن این غبار، ضروری و وظیفه ی هر انسان موحدی است، تا شاید از این رهگذر قشر جوان بهتر بتواند راه را از بیراهه تشخیص دهد و مسیر کمال و تعالی را به سمت خداوند متعال طی نماید.

در این تحقیق به سوالاتی از قبیل: مفهوم شرک چیست و اقسام آن کدام است؟ چه عوامل و زمینه هایی در گرایش به شرک موثرند؟ مظاهر و مصادیق شرک در عصر حاضر چه چیزهایی هستند؟ چه آسیب هایی از جانب این عوامل جامعه ی اسلامی را تهدید می کند؟ پاسخ داده شده است.

این تحقیق به اعتبار موضوع دینی، به اعتبار جمع آوری مطالب کتابخانه ای، به اعتبار راهبرد توصیفی و تحلیلی و به اعتبار راهکار توسعه ای است.

در جریان این تحقیق نتایجی به دست آمد که قابل تأمل است چرا که این فرقه ها علی رغم ادعای معنویت دارای انحرافات عقیدتی و عملی هستند که در این نوشتار بیان شده، به طور اجمال: وهابیت اعتقاد به جسمانیت خداوند دارد، برخی از فرقه ها دین را خرافه می دانند و قائل به پلورالیسم هستند، کارهای بیهوده و خلاف از قبیل ارتباط با جن، درمان با روش های شیطانی، جعل مدرک و عنوان و ترویج بی بند و باری و فحشا، از جمله فعالیت های این فرقه ها می باشد. این فرقه ها اعم از این که علی الظاهر منشأ دینی یا غیر دینی داشته باشند در اعتقاد یا عمل یا هر دو دچار نوعی شرک هستند.

کلید واژه: توحید، شرک، مظاهر، فرقه و عرفان.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۱
فصل اول : مفهوم شناسی	۳
۱- مفهوم توحید	۴
الف - تعریف توحید	۴
ب- اقسام توحید	۵
اول - توحید ذات	۵
دوم - توحید صفات	۵
سوم - توحید افعال	۵
چهارم - توحید عبادت	۶
۲- مفهوم شرک	۶
الف - تعریف لغوی	۶
ب - تعریف اصطلاحی	۷
ج - اقسام شرک	۸
اول - شرک ذاتی	۱۰
دوم - شرک صفاتی	۱۰
سوم - شرک افعالی	۱۰
یک - شرک در خالقیت	۱۰
دو - شرک در ربوبیت	۱۰
سه - شرک در عبادت	۱۱

چهار - شرک در طاعت.....	۱۱
فصل دوم: برخی از علل گرایش به شرک.....	۱۲
۱- اعتقادی.....	۱۳
الف - شناخت نادرست از خداوند و نقش او در هستی	۱۳
ب - انحراف از فطرت.....	۱۳
۲- سیاسی	۱۷
الف - حاکمان ناصالح.....	۱۷
ب - ایجاد اختلاف میان ادیان.....	۲۱
ج - صهیونیسم.....	۲۴
۳-عوامل فرهنگی	۲۵
الف - رسانه.....	۲۵
ب - تغییر سبک زندگی.....	۲۹
۴ - اخلاقی.....	۳۰
الف - هواپرستی.....	۳۰
ب - تقلید کورکورانه.....	۳۳
ج - بی هویتی.....	۳۵
فصل سوم: برخی از مصادیق شرک.....	۳۷
۱ - فرقه ها یا عرفان های مدعی دین.....	۴۰
الف - سای بابا.....	۴۰
ب - اوشو.....	۴۱
ج - انکار	۴۴

د - عرفان حلقه.....	۴۶
ه - دالایی لاما.....	۵۰
۲ - فرقه ها یا عرفان های غیر دینی.....	۵۱
الف - پائلو کوئیلو.....	۵۲
ب - شیطان پرستی.....	۵۴
۳- فرقه ها یا عرفان های دارای منشأ دینی.....	۵۷
الف - وهابیت	۵۷
ب - بهائیت.....	۶۰
ج - غالیان.....	۶۲
د - کابالا.....	۶۶
فصل چهارم: تهدیدها و آسیب ها و پیشنهادات.....	۶۸
الف - تهدیدها و آسیب ها	۶۹
ب - نفی شریعت.....	۶۹
ج - تبیین ناصحیح خداوند.....	۷۰
د - خردستیزی و منطق گریزی.....	۷۰
ه- خودمحوری معنوی به جای خدا محوری	۷۰
و- اشاعه ی بی بند و باری و فساد.....	۷۱
و - انکار معاد و طرح مسأله تناسخ.....	۷۲
۲ - پیشنهادها	۷۴
نتیجه.....	۷۶
منابع و مأخذ.....	۷۷